

Handläggare:
Maria Härenstam
Telefon: 08-508 09 020**Till**
Norrmalms stadsdelsnämnd

Norrmalms stadsdelsnämnd

Underlag för budget 2019 med inriktning 2020 och 2021

Förslag till beslut

1. Norrmalms stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens förslag till underlag för budget 2019 med inriktning för 2020 och 2021.
2. Nämnden överlämnar förslaget till kommunstyrelsen för fortsatt beredning.
3. Paragrafen justeras omedelbart.

Susanna Halldin Olsson

t.f. stadsdelsdirektör

Maria Härenstam

administrativ chef

Sammanfattning

Stadsdelsnämnden ska lämna ett underlag till kommunstyrelsen inför den centrala budgetberedningen. Underlaget, som utgår från stadens övergripande inriktningsmål, beskriver utvecklingstendenser, strukturella frågor och demografiska förändringar samt effekterna av dessa inklusive eventuella åtgärder. I underlaget redovisas även strategiska och prioriterade frågor för de kommande tre åren.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom samtliga av stadsdelsförvaltningens avdelningar och sammanställts inom den administrativa avdelningen. Samverkan med de fackliga organisationerna har skett i förvaltningsgrupp den 12 april 2018.

Bakgrund

Enligt kommunallagen ska kommunens budget innehålla en plan för ekonomin för en period om tre år, där budgetåret utgör periodens första år. Långsiktigheten i stadens planering förstärks genom att den inkluderar nämndernas analys av utvecklingen för treårsperioden. Stadsledningskontoret upprättar utifrån nämndernas underlag, "Konjunkturärende med planeringsförutsättningar för kommande år", som behandlas av kommunstyrelsens ekonomiutskott. Av nämndens underlag ska framgå vilka frågor och faktorer som har störst påverkan på verksamhetens utveckling och ekonomi under perioden. Utgångspunkt ska vara analyser av förändringar i omvärlden samt av den egna verksamheten med utgångspunkt från bland annat nämndens verksamhetsberättelse. Slutsatserna i underlagen ska användas som underlag i det kommande budgetarbetet.

Nämnderna ska under respektive relevant inriktningsmål redovisa en övergripande och sammanfattande analys av verksamhetens utveckling de kommande åren. Underlaget ska beskriva trender, utvecklingstendenser, analysera lagförslag, strukturella frågor och demografiska förändringar, effekterna av dessa samt eventuella åtgärder. I detta ingår att beakta lokalförsörjning, kompetensförsörjning samt omstrukturerings- och investeringsbehov. När det gäller kompetensförsörjning ska underlaget särskilt beakta ledarskap, hälsa, medarbetarnas kompetens samt behov av omställning. Nämnderna ska även i underlaget beakta den upphandling som sker inom stadens verksamheter. Nämnderna ska särskilt kommentera driftbudgetkonsekvenser till följd av redan fattade beslut av kommunfullmäktige eller kommunstyrelsen. Detta gäller även beslut om investeringar som inte förvaltas av nämnden.

Större avvikelser eller förändringar jämfört med gällande plan för åren 2019 och 2020 ska analyseras och kommenteras. Det

är viktigt att analysen för perioden 2019 till 2021 fångar de viktigaste frågorna som berör kärnverksamheten. Tillsammans med underlaget ska nämnderna lämna en lokalförsörjningsplan.

Innehållsförteckning

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål.....	6
1.1 Ett Stockholm som håller samman.....	6
1.2 Ett klimatsmart Stockholm.....	6
1.3 Ett ekonomiskt hållbart Stockholm.....	6
1.4 Ett demokratiskt hållbart Stockholm.....	7
2 Nämndens verksamhetsområde	7
2.1 Förskoleverksamhet	8
2.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid	10
2.3 Äldreomsorg.....	11
2.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning.....	12
2.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri	13
2.6 Stadsmiljöverksamhet	15
2.7 Ekonomiskt bistånd.....	17
2.8 Arbetsmarknadsåtgärder	18
2.9 Övrigt	18
3 Sammanfattande ekonomisk analys.....	19
3.1 Drift.....	20
3.2 Investeringar.....	22
3.3 Verksamhetsprojekt (Driftprojekt).....	23
4 Övriga redovisningar	23
5 Lokalförsörjningsplan.....	23
5.1 Inledning	23
5.2 Beskriv behov/efterfrågan samt bedömning av andra bakomliggande faktorer som förändrar behovet av lokaler	24
5.3 Kapacitetsbeskrivning.....	25
5.4 Förändringar i lokalbeståndet.....	25
5.5 Kostnadsutveckling.....	26
5.6 Effektiviseringsmöjligheter.....	27

Bilagor

Bilaga 1: PM Hagastaden_20180306

Bilaga 2: Sdn09 2019-2021

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål

1.1 Ett Stockholm som håller samman

Stadsdelsnämndens strategiska satsningar är,

- Socialt stöd till nyanlända under etableringsperioden i syfte att främja integration genom egen försörjning och stadigvarande boende.
- Barnperspektivet ska genomsyra hela förvaltningens arbete där konsekvenser för barnen särskilt beaktas i planering och beslut.
- Fortsätta arbetet med att skapa långsiktigt hållbara, tillgängliga, jämställda och trygga parker.
- Fortsätta arbetet i stadsutvecklingsområdet Hagastaden med fokus på stadsdelsnämndens verksamheter.
- Samverka med landstinget för att säkerställa att personer över 65 år får en trygg och sammanhållen vård och omsorg i hemmet.
- Skapa ett tryggt mottagande vid utskrivning från landstinget.
- Förebyggande arbete för personer över 65 år som bor hemma i syfte att minska ensamhet och främja trygghet och trivsel.
- Hålla samman projekt Klara i syfte att bryta Klaraområdets utveckling som en allt öppnare drogsen.
- Motverka hemlöshet genom vräkningsförebyggande arbete med barnfamiljer och äldre som prioriterade målgrupper.
- Utveckling av digitala verktyg inom förskolan och för personer över 65 år boende på ett vård- och omsorgsboende eller i ordinärt boende.

1.2 Ett klimatsmart Stockholm

Stadsdelsnämndens strategiska satsningar är,

- Klimatsmarta miljöer, exempelvis genom att identifiera och minska eventuell påverkan från skadliga ämnen och kemikalier.
- Hög andel ekologisk mat.
- Elanvändningen minskar och återvinningen ökar i nämndens verksamheter.
- Synliggöra och arbeta systematiskt med att förstärka ekosystemtjänsterna i parker och grönområden inom stadsdelsområdet.
- Kemikaliesmarta förskolor för en giftfri miljö

1.3 Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

Stadsdelsnämndens strategiska satsningar är,

- Socialt stöd till nyanlända i syfte att bidra till att den enskilde klarar sin egen försörjning och kan leva ett självständigt liv.
- Fokus på resultat och effekter för invånarna.
- Framtagande av ledningsrapporter i syfte att kunna jobba med ständiga förbättringar för effektiva verksamheter.
- Utvecklat arbete med uppföljning och prognos ger förutsättningar för fortsatt budget i

balans.

- Se över driftbudget och fördelningsnyckeln för stadsmiljö.

1.4 Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Stadsdelsnämndens strategiska satsningar är,

- Jämställdhet och mänskliga rättigheter genomsyrar verksamheterna i linje med program för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning könsidentitet och könsuttryck samt program för ett jämställt Stockholm.
- Sänka sjukfrånvaron och rekrytera samt bibehålla kompetent personal.
- Utveckla metoder och arbetssätt för att öka invånarnas delaktighet och ansvarskänsla för stadsdelsområdet.
- Utveckla arbetet med medborgardialoger samt trygghets- och trivselvandringar för att möta fler och nya målgrupper.
- Öka tillgängligheten utifrån stadens program för delaktighet för personer med en funktionsnedsättning.
- Arbeta för ett äldrevänligt stadsdelsområde där äldre perspektivet beaktas i till exempel trygga- och tillgängliga utemiljöer och parker, bostäder och verksamheter för personer över 65 år.

2 Nämndens verksamhetsområde

Befolkningsutveckling 2018 - 2021

Prognos över befolkningsutvecklingen i stadsdelsområdet under planperioden.

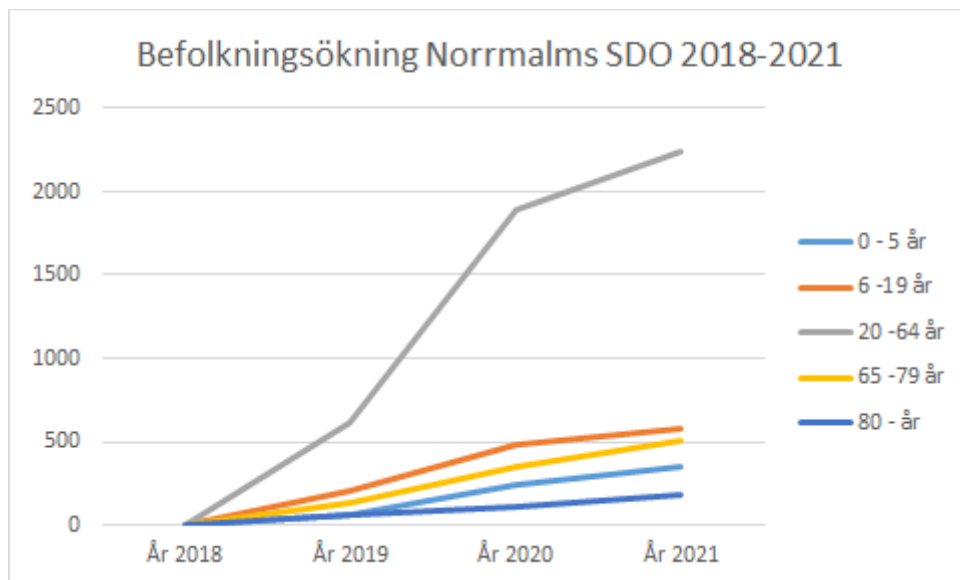
Befolkning	2018	2019	2020	2021
0 år	1134	1183	1257	1282
1-5 år	3846	3862	3970	4050
6-15 år	5441	5530	5660	5707
16-19 år	1864	1979	2125	2176
20-24 år	3976	3940	4005	4029
25-64 år	44273	44929	46138	46461
65-79 år	9112	9248	9458	9620
80-89 år	1873	1954	1999	2082
90- år	525	506	503	499
Totalt	72044	73130	75116	75906
Varav kvinnor	36713	37243	38221	38597
Varav män	35331	35887	36896	37309
Totalt	72044	73130	75117	75906

Källa: Områdesdata från Sweco AB

Befolkningen inom Norrmalms stadsdelsområde kommer enligt prognosen att öka med nästan

4000 personer vilket utgör cirka 5,3 %. Ökningen beror bland annat på att en helt ny stadsdel, Hagastaden, håller på att byggas upp.

I tabellen nedan synliggörs de olika åldersgruppernas utveckling under planperioden.

2.1 Förskoleverksamhet

Omvärldsfaktorer

Antal barn i förskoleålder inom stadsdelsområdet prognosticeras att öka de kommande åren. Nyanlända barn i förskoleåldern är en ny målgrupp inom nämndens verksamhet. En målgrupp med till viss del andra behov och förutsättningar. Vårdnadshavarna har i mindre utsträckning svenska som språk och har behov av stöd kring frågor som att söka förskoleplats. Vilket ställer ökade krav på flexibilitet och förändring av arbetssätt inom nämndens förskolor.

Prognos över antalet barn i förskoleålder inom Norrmalms stadsdelsområde.

Kön	Ålder	2018	2019	2020	2021	Förändring 2018-2021
Totalt	1-5 år	3846	3862	3970	4050	204
Flickor	1-5 år	1896	1904	1956	1997	101
Pojkar	1-5 år	1950	1958	2014	2053	103

Källa: Sweco, befolkningsprognos SD009 Norrmalm 2017

Hagastadens första bostadsområde är under uppbyggnad och under planperioden öppnar nämndens två första förskolor i området. Fördelningen mellan kommunal och fristående verksamhet har de senaste åren varit relativt stabil men kan komma att förändras framförallt i och med utvecklingen av Hagastaden. En eventuell nedläggning alternativt etablering av fristående verksamhet inom stadsdelsområdet påverkar behovet av förskoleplatser i kommunal verksamhet. Förvaltningen har prognosticerat antalet förskoleplatser baserat på befolkningsprognosen samt stadens nyckeltal om 25 förskoleplatser per 100 lägenheter.

Omförhandling av hyresavtal med privata hyresvärdar kommer leda till ökade hyreskostnader

under planperioden.

På grund av överklaganden i byggprocessen är återuppbyggnad av förskolan Resedan drabbad av förseningar. Förskolans verksamhet inryms för närvarande i de lokaler som nämnden hyr på Torsgränd. Nämnden har hyreskontrakt för lokalerna på Torsgränd till och med den sista september 2020. En fortsatt försening avseende återuppbyggnad av Resedan kan innebära brist på förskolelokaler och utmaningar gällande platsgarantin.

I Skollagen framgår att kommunen ska sträva efter att erbjuda omsorg på obekväm arbetstid. Kommunfullmäktige har fattat beslut om införande av fyra nav inom staden med ansvar för barnomsorg på obekväm arbetstid. Organisationen förväntas få positiva konsekvenser avseende planering av bemanning och för en likvärdig kvalitet i verksamheten.

Personal- och kompetensförsörjning

Pedagogiskt utbildad personal är en förutsättning för fortsatt god kvalitet i förskolans verksamhet. Förvaltningen ser en fortsatt utmaning i att rekrytera och behålla förskollärare och barnskötare. Förvaltningen ser att hög personalomsättning riskerar att leda till minskad kontinuitet vilket kan påverka kvaliteten inom verksamheten.

I samverkan med närliggande lärosäten kommer verksamheten fortlöpande att utbilda fler handledare för att ha möjlighet att ta emot fler studenter från förskollärarytbildningen. Förvaltningen fortsätter erbjuda barnskötare att studera till förskollärare i stadens regi.

Den pedagogiska ledningen är en viktig faktor för att bibehålla och öka kvaliteten i verksamheten men är också en förutsättning för att skapa attraktiva arbetsplatser.

Ekonomisk utveckling

I framförallt storstadsregionerna är det brist på och konkurrens om pedagogiskt utbildad personal till förskolan. Prognoser visar att tillskottet av nyexaminerade förskollärare vid lärosätena i och runt Stockholm understiger kommande rekryteringsbehov. Konkurrensen om förskollärarna kan få ekonomiska konsekvenser då ingångslönerna är höga vilket kan påverka måluppfyllelsen gällande förskollärartäthet.

Statsbidraget för lärarlönelyftet syftar till att huvudmän ska kunna höja lönerna för bland annat särskilt yrkesskickliga förskollärare. Lärarlönelyftet har kommunicerats som en permanent satsning från regeringens sida men eftersom varje statsbudget är ettårig finns ingen garanti för fortsatta medel.

Hyreskostnaderna inom förskolan har ökat bland annat till följd av utbyggnad av förskolelokaler. Nya lokaler som tagits i bruk har högre hyresnivåer vilket ställer krav på effektivt lokalutnyttjande. Förvaltningen har en utmaning i att finansiera de investeringar i inventarier som uppstår vid etablering av nya förskolor. Vidare finns en stor osäkerhet avseende antalet inflyttade barn i den nya stadsdelen Hagastaden som kan innebära att nyöppnade förskolor fylls upp långsamt. Detta kan komma att ge stora driftkostnader vid uppstart.

Skolverket föreslår ändring i förskolans reviderade läroplan med bland annat ett förtydligande kring hur barnens digitala kompetens ska stärkas. Det pågår ett digitalt lyft i stadens förskoleverksamheter bland annat genom införandet av GSIT 2.0 och skolplattformen. Införandet av nya system och tjänster i kombination med ökad användning av digitala hjälpmedel innebär ökade kostnader under planperioden.

Prioriteringar

Utbildad personal är en förutsättning för fortsatt god kvalitet i förskolans verksamhet. Tillgången på förskollärare och barnskötare är och kommer enligt prognoser att vara begränsad kommande år. Bristen på pedagogiskt utbildad personal gör att nämnden behöver vara en attraktiv arbetsgivare både för att rekrytera och för att behålla och utveckla de medarbetare som redan finns inom verksamheten.

Arbetet med att sänka den fortsatt ökande sjukfrånvaron bland personal inom förskolan är ett prioriterat område. Verksamheten kommer systematiskt att arbeta med uppföljning av både kort och långtidssjukfrånvaro. Ett arbete för att erbjuda heltidsanställning till ofrivilligt deltidsanställda samt minimera användandet av allmän visstidsanställning kommer också att ske.

2.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid

Omvärldsfaktorer

Prognos över antalet barn och ungdomar i åldern 6-10 år, inom Norrmalms stadsdelsområde

Kön	Ålder	2018	2019	2020	2021	Förändring 2018-2021
Totalt	6-10 år	2913	2917	2954	2913	0
Flickor	6-10 år	1484	1500	1521	1501	17
Pojkar	6-10 år	1429	1417	1433	1412	-17

Källa: Sweco, befolkningsprognos SD009 Norrmalm 2017

Prognos över antalet barn och ungdomar i åldern 11-16 år, inom Norrmalms stadsdelsområde

Kön	Ålder	2018	2019	2020	2021	Förändring 2018-2021
Totalt	11-16 år	2950	3117	3242	3327	377
Flickor	11-16 år	1504	1577	1648	1693	189
Pojkar	11-16 år	1447	1541	1594	1633	186

Källa: Sweco, befolkningsprognos SD009 Norrmalm 2017

Antalet barn och ungdomar i åldern 11-16 år förväntas öka under planperioden med cirka 13 % samtidigt som undersökningar visar att olika typer av riskbeteenden går ner i åldrarna. Förvaltningen behöver möta den växande målgruppens behov av en meningsfull fritid, öka kunskapen om riskbeteenden inom målgruppen samt utveckla det preventiva arbetet. En prioriterad målgrupp är nyanlända barn och unga och deras behov av en meningsfull fritid. I syfte att främja nyanlända barn- och ungdomars förutsättningar att delta i organiserade kultur- och fritidsaktiviteter har nämnden ingått ett ideellt offentligt partnerskap med KFUM Central som sträcker sig i tre år med start i februari 2018. Förvaltningen behöver följa upp och samordna utvecklingen av avtalets handlingsplan under planperioden. Flera lokala aktörer visar på stort engagemang och hög förmåga att rekrytera och erbjuda fritidsverksamheter för nyanlända barn och unga inom stadsdelsområdet. Förvaltningen bedömer att det finns ett behov av att undersöka möjligheterna kring att stötta lokala aktörer i civilsamhället i det arbetet.

Ekonomisk utveckling

I takt med Hagastadens utveckling ökar behovet av öppen fritidsverksamhet bland annat behovet av parklekar. Stadens parklekar nyttjas av både närliggande förskolor samt övriga barn och ungdomar som vistas i stadsdelsområdet. Det kan även finnas behov av utökad fritidsverksamhet under planperioden då antalet ungdomar förväntas öka.

Prioriteringar

Stockholmsenkäten påvisar en negativ trend gällande ungdomars droganvändning inom stadsdelsområdet. En trend som är mer negativ än för staden som helhet. Det preventiva arbetet utgör grunden för att förhindra att ungdomar börjar använda droger och kommer prioriteras under planperioden. Verksamheten kommer att genomföra tobak-, alkohol- och drogforebyggande insatser baserade på resultatet av bland annat Stockholmsenkäten.

Vårdnadshavarna har stor betydelse i det förebyggande arbetet med barn och unga. Nämnden fortsätter att stödja detta samspel genom föräldrastödsprogrammen ABC och KOMET.

2.3 Äldreomsorg

Omvärldsfaktorer

Stockholms stad har tagit fram en äldreboendeplanering för perioden med utblick mot 2030/40 där behov och förändringar för region innerstaden redovisas. Enligt stadens officiella befolkningsprognos beräknas antalet äldre personer över 65 år i Stockholms stad att öka de kommande åren. Den största befolkningsökningen beräknas ske mellan år 2020 och år 2030. Inom Norrmalms stadsdelsområde ökar andelen personer över 65 år med 6 % under planperioden varav personer över 90 år minskar något. Den stora ökningen sker för personer i ålder 80-89 år som beräknas öka med 11 %.

Befolkning	2018	2019	2020	2021	Förändring 2018 - 2021
65-79 år	9112	9248	9458	9620	+ 508
80-89 år	1873	1954	1999	2082	+ 209
90- år	525	506	503	499	- 26
Totalt	11510	11708	11960	12201	+ 691

Källa: Befolkningsprognos från Sweco AB

Behovet av vård- och omsorgsboende inom stadsdelsområdet beräknas öka från 422 platser (2018) till 550 platser (2040). Prognosen för behovet av hemtjänst och dagverksamhet visar på en ökning från 1380 personer (2018) till 1770 personer (2040).

Den ökande andelen personer mellan 80 och 89 år kommer ställa högre krav på en flexibel äldreomsorg med en allt högre andel personer boende i ordinärt boende med stora behov av vård- och omsorg.

Beslutet om att hemsjukvård inte ska införas inom Stockholms län ställer ökade krav på samverkan med landstinget för en sammanhållen vård och omsorg för den äldre.

Förvaltningens bedömning är att beslutet innebär ett ökat behov av upprättande av samordnade individuella planer för personer med komplexa vårdbehov.

Inom planperioden kommer den nya lagen om betalningsansvar vid utskrivning från sjukhus

införas i syfte att korta vårdtiderna. Den nya lagen innebär att kommunens betalningsansvar träder i kraft tidigare än idag. Det kommer ställa högre krav på landsting och kommun att samordna sina resurser på en kortare om mer begränsad tid.

Personal- och kompetensförsörjning

Vårdbehovet inom hemtjänsten förväntas öka under planperioden och kommer ställa krav på fler medarbetare med undersköterskeutbildning.

Ekonomisk utveckling

Avtalet med Riddargårdens vård- och omsorgsboende och dagverksamhet går ut 2018. Dagverksamheten återtas i kommunal regi och förvaltningen har påbörjat arbetet med detta.

Förvaltningen arbetar med att utveckla verksamheten aktivitetscentra inom Vädurens seniorboende. Under 2018 ses möjligheten över att skapa aktivitetscentra på Riddarsporrens seniorboende och Micasas seniorboende på Väderkvarnen under planperioden.

Prioriteringar

Gruppen äldre med komplexa vårdbehov fortsätter att öka. I Stockholm stads program för att motverka hemlöshet är ett av de övergripande målen att stadens vräkningsförebyggande arbete ska intensifieras. Förvaltningen har initierat ett projekt som syftar till att personer som lever i hemlöshet eller riskerar att hamna i hemlöshet ska minska. Förvaltningen kommer även att starta en ny enhet som har det samlade ansvaret för det förebyggande arbete som nämndens verksamheter bedriver. Bland annat kommer enheten ansvara för funktioner som fixarservice, anhörigstöd, övriga dagverksamheter och träffpunkter. Förvaltningen efterfrågar utbildningar som tar upp psykisk ohälsa och multisjukdom hos äldre.

Samverkan med landstinget för ett tryggt mottagande i hemmet vid utskrivning från sjukhuset samt för en sammanhållen vård och omsorg är ett prioriterat område under planperioden.

2.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Omvärldsfaktorer

Behovet av gruppboendestäder enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, kvarstår under planperioden. För gruppen barn, unga och vuxna behöver befintliga bostäder anpassas bättre till personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Efterfrågan på insatser kan komma att öka inom stadsdelsområdet i och med att befolkningen bedöms öka under planperioden.

Det finns även ett fortsatt behov av boenden för personer med en psykisk funktionsnedsättning eller annat stort omvårdnadsbehov och som inte omfattas av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Utveckling av alternativa boendeformer som till exempel sociala kontrakt innebär att de personer som har svårast att få och behålla ett boende ökar sina chanser till en långvarigt ordnad boendesituation.

Personal- och kompetensförsörjning

Förvaltningens bedömning är att det under planperioden kommer att vara fortsatt svårt att rekrytera socialsekreterare. Arbetet med den lokala handlingsplanen för att förbättra

arbetssituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare kommer att vara fortsatt prioriterat.

Ekonomisk utveckling

Hyreskostnaden för nybyggda grupp- och servicebostäder i innerstaden är hög och medför merkostnader för nämnden. Den första servicebostadsenheten i Hagastaden är klar för inflyttning i maj 2018 och kommer att ha en beräknad genomsnittlig hyra på 14 200 kronor per månad och lägenhet. De boende betalar hyra enligt modellen för bruksvärdeshyra och för dessa lägenheter blir den genomsnittliga bruksvärdeshyran 10 400 per månad och lägenhet. Differensen mellan hyreskostnad mot fastighetsvärd och hyresintäkt från boende beräknas uppstiga till totalt 550 tkr för 12 lägenheter och år, vilket är en merkostnad för nämnden.

Totalt planeras 36 stycken lägenheter i tre servicebostadsenheter enligt LSS i Hagastaden vilket innebär en merkostnad för nämnden om cirka 1,7 mnkr per år utöver vad resursfördelningssystemet genererar. Dessutom planeras för en gruppboestad enligt LSS med sex lägenheter med en trolig likvärdig merkostnad per lägenhet, totalt 42 stycken.

Nämnden ser en ökning av antalet barn och vuxna som har behov av personlig assistans enligt LSS där ansökan om LASS hos Försäkringskassan avslås vilket medför ökade kostnader för nämnden. I oktober 2018 kommer regeringens särskilda utredare att presentera nya reformer gällande LSS och förvaltningen behöver bevaka hur eventuella förändringar i lagstiftningen kommer att påverka verksamheterna.

Inom perioden kommer den nya lagen om betalningsansvar vid utskrivning från sjukhus innebära att vårdtiderna kortas och att kommunens betalningsansvar träder i kraft tidigare än idag. Detta ställer högre krav på landsting och kommun att samordna sina resurser på en begränsad tid.

Prioriteringar

Det finns behov av alternativa boendeformer för personer som inte omfattas av LSS-lagstiftningen. Bristen på boenden anpassade till den målgruppen gör att det är svårt att tillgodose deras behov. Det finns även behov av fler LSS-boenden för barn samt boenden anpassade till unga vuxna.

Förvaltningen anser att en översyn av stadens ersättningsystem och bedömningskriterier bör genomföras, speciellt med tanke på den växande gruppen med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Målgruppen hamnar ofta i låga ersättningsnivåer trots ett ofta omfattande behov av stöd och service. Det är även nödvändigt att införa en ersättningsnivå för personer som bor i gruppboestad och som av åldersskäl eller annan orsak inte deltar i daglig verksamhet. För att tillgodose deras behov av aktivitet och stimulans behövs en ökad bemanning, vilket medför ökade kostnader i boendet under dagtid.

2.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Omvärldsfaktorer

Orosanmälningar kring barn som far illa och misstänks fara illa har fördubblats i staden de senaste fem åren och förvaltningen ser att ökningen fortsätter. Det finns ett behov av familjehem som tar emot barn och unga i behov av stöd. Konsekvensen idag blir att barn och unga får stanna på jourhem en längre period.

Förvaltningen möter allt fler personer med komplexa vårdbehov bestående av missbruk i kombination med svår psykiatrisk problematik. För att tillgodose målgruppens behov behöver samverkan med andra stadsdelsförvaltningar och landstinget bli bättre. Boenden för personer med aktivt missbruk, samt specifika boenden för kvinnor behöver utvecklas. Förvaltningen bedömer att antalet hemlösa samt personer som riskerar att hamna i hemlöshet kommer att öka under planperioden. Gruppen äldre hemlösa ökar och ställer krav på lämpliga boendeformer.

Från och med den 1 januari 2018 har kommuner och landsting samma ansvar att behandla missbruk som spel om pengar i samma utsträckning som andra ANDT-relaterade problem (Alkohol- narkotika- doping och tobak). Förvaltningen deltar i utbildningar för att medarbetarna ska öka sin kompetens om spelmissbruk och skapar samverkan med olika aktörer kring spelmissbruk.

Under planperioden kommer det sociala stödet till nyanlända att utvecklas och följas upp. Vissa grupper bedöms vara i behov av mer stöd än målgruppen i allmänhet. Det gäller till exempel kvotflyktingar, anknytningsärenden och ensamstående vårdnadshavare som i lägre utsträckning deltar i etableringsinsatser.

Antalet anvisade ensamkommande minskar till den gemensamma enheten för ensamkommande inom stadsdelsområdena Kungsholmen, Östermalm och Norrmalm. Orsaken är att färre asylsökande kommer till Sverige. Enheten för ensamkommande kommer till följd av det minskade underlaget att anpassas utifrån planperiodens förutsättningar.

Antalet personer utsatta för våld i nära relationer som söker hjälp ökar från år till år. Socialstyrelsens skärpta krav på kommuner att tillhandahålla skydd, stöd och hjälp för våldsutsatta har bidragit samt nämndens långsiktiga och systematiska arbete för att identifiera våldsutsatta.

Personal- och kompetensförsörjning

Förvaltningens bedömning är att det under planperioden kommer att vara fortsatt svårt att rekrytera socialsekreterare och biståndshandläggare. Arbetet med den lokala handlingsplanen för att förbättra arbetssituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare kommer att vara fortsatt prioriterat.

Ekonomisk utveckling

Den ekonomiska uppföljningen avseende ensamkommande är till stor del beroende av Migrationsverkets handläggning av återsökta kostnader. På grund av eftersläpning i Migrationsverkets handläggning finns en osäkerhet kring hur stor del av kostnaderna som kommer att ersättas. Förändringar i Migrationsverkets ersättningssystem påverkar också prognossäkerheten.

Förvaltningen konstaterar att landstinget blivit allt mer restriktiva i sina bedömningar av personers vårdbehov. Konsekvensen för nämnden blir ökade kostnader. Bedömningen är att det framförallt gäller barn och unga samt personer med komplexa vårdbehov med missbruk och svår psykiatrisk problematik.

Inom planperioden kommer den nya lagen om betalningsansvar vid utskrivning från sjukhus innebära att vårdtiderna kortas och att kommunens betalningsansvar träder i kraft tidigare än idag. Det ställer högre krav på samverkan mellan landstinget och förvaltningen kring samordning av resurser på en begränsad tid.

Nämnden driver en öppen socialpsykiatrisk träfflokal, Balder, där det finns möjlighet att i en vardaglig miljö delta i olika aktiviteter utan biståndsbedömning för personer från 18 år med psykisk funktionsnedsättning. Förvaltningen ser att gruppen äldre inom målgruppen ökar och att Balder utgör ett viktigt nätverk för dessa personer. Balder har besökare från stora delar av innerstaden och övriga staden. Nämnden anser att verksamheten borde finansieras som en kommunövergripande verksamhet.

Prioriteringar

Bostadsbristen i Stockholm, i kombination med höga hyreskostnader för nyproducerade lägenheter gör det svårt för personer med begränsade resurser att erbjudas permanent bostad. Förvaltningen ser ett fortsatt behov av att hitta alternativa boendeformer för personer med insatser inom socialpsykiatri.

Personer som befinner sig i osäkra boendeförhållanden och som riskerar att bli hemlösa är en grupp som kommer uppmärksammas under planperioden. Det är ofta personer och barnfamiljer med andrahandskontrakt som är på väg att upphöra eller ett genomgångsboende. Förvaltningen planerar att starta upp ett projekt för att arbeta proaktivt med gruppen med hjälp av till exempel en bo-lots och förstärkt bosamordning i syfte att förebygga hemlöshet.

Samverkan med landstinget behöver utvecklas gällande fördelning av kostnader och uppföljningar vid placeringar inom olika särskilda boendeformer. Arbetet med samordnad individuell plan (SIP) fortsätter.

Inom perioden ska Stockholms stads program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld implementeras. Under perioden kommer innerstadens RVC (relationsvårdscentrum) att startas på Södermalm dit förvaltningen kommer kunna remittera både personer som blivit utsatta för våld och våldsutövare.

2.6 Stadsmiljöverksamhet

Omvärldsfaktorer

Stockholm växer och stadsdelsområdets invånarantal, besökare och dagbefolkning förväntas öka under planperioden. Förvaltningen är delaktig i planeringen av den nya stadsdelen Hagastaden och verkar för att förvaltningens målgruppers behov tas tillvara. Prioriterade målgrupper är äldre, barn och personer med en funktionsnedsättning. Frågor som bevakas är att gröna platser skapas och de gröna sambanden stärks. Inom stadsdelsområdet är stadsutvecklingen i Hagastaden och cityområdet i fokus och prioriterat för nämnden är att belysa trygghets- och tillgänglighetsaspekter.

Förvaltningen arbetar med att succesivt byta ut gammalt material i parkerna som inte uppfyller stadens miljömål och efterfrågar tydligare stadsövergripande riktlinjer kring hur exempelvis konstgräs och gummimattor ska användas på lekplatser.

För att säkerställa god parkkvalité och parktillgång är det viktigt att staden har aktuella och samstämmiga styrdokument för utveckling av park och natur, från översiktsplan till lokala parkplaner.

Ekonomisk utveckling

Genom den stadsgemensamma satsningen på reinvesteringar förlängs parkanläggningarnas livslängd. Förvaltningens analys är att det i ett långsiktigt perspektiv kan vara mer ekonomiskt

hållbart att se över driftbudgeten för att minska framtida behov av reinvesteringar. Förvaltningen ser även ett behov av att se över fördelningsnyckeln för stadsmiljö och att det skulle vara intressant att använda driftskostnadsanalyser i budgetarbetet. När staden växer och nya parker byggs, ökar också behovet av skötselinsatser, men med det gällande fördelningssystemet ökar inte medlen för skötsel när nya parker tillkommer. Differensen mellan driftbudget och resultatet av driftskostnadsanalys är ett mått på det framtida reinvesteringsbehovet.

Prioriteringar

Det finns ett behov av att finna former för att stärka samarbetet mellan olika förvaltningar och fastighetsägare. I syfte att samutnyttja befintliga gröna ytor och skapa nya gröna platser samt gröna stråk i gaturummet som kopplar ihop parkerna.

Drift

Insatser för att minska nedskräpning och öka ansvarskänslan för vår gemensamma parkmiljö fortsätter. Möjlighet till källsortering införs också i de mest välbesökta parkerna och samarbetet med trafikkontoret och Stockholm Vatten AB ska stärkas kring renhållning av det offentliga rummet.

För att öka invånarnas engagemang i parkskötseln avser förvaltningen att uppmuntra till fler bostadsnära brukaravtal och ge möjlighet till stadsodling i utvalda och mindre använda delar av parkmiljön.

Ekosystemtjänster

Förvaltningen kommer synliggöra och arbeta systematiskt med att förstärka ekosystemtjänsterna i parker och grönområden inom stadsdelsområdet. För att möta kommande klimatförändringar är det viktigt att tillvarata och öka parkernas kapacitet att omhänderta dagvatten.

Träd har stora ekologiska värden som tilltar ju äldre träden blir. De är också viktiga ur klimatsynpunkt eftersom de renar luften, skänker skugga och bidrar till att jämna ut temperaturen i sin närhet. För att i framtiden möjliggöra sunda trädbestånd där parkernas värden och karaktärer kan värnas och utvecklas på ett gynnsamt sätt behöver förvaltningen fortsätta att arbeta med att ta fram trädplaner för norra innerstadens parker. En trädplan syftar till att informera om parkens trädbestånd och lyfta fram trädens betydelse i stadsmiljön.

Tillgänglighet och trygghet

Det offentliga rummet är demokratiska mötesplatser där alla kan ta del av stadsdelsområdets information och utbud oavsett funktionsförmåga. Förvaltningen arbetar systematiskt och utifrån budget med att genomföra tillgänglighetsåtgärder i parkerna.

Stadsdelsförvaltningen samarbetar med trafikkontoret i arbetet med att genomföra trygghetsåtgärder i parker och grönområden, exempelvis förbättrad belysning och slyröjning.

Klaraområdet som utgörs av Stockholms stads citykärna med Sergels Torg och huvudstadens centralstation har i trygghetsmätningen 2017 fått sämre resultat än året innan. Området utgör idag en öppen drogscen och för att bryta den negativa trenden har polisområde City beslutat om en 24 månader lång satsning. Stadsdelsnämnden har det brottsförebyggande uppdraget inom sitt geografiska område och kommer inom ramen för revideringen av överenskommelse med lokalpolisområdet svara upp mot polisens satsning. Förvaltningen bedömer att uppdraget

kring tryggheten i Klaraområdet över de kommande tre åren kommer kräva ökade personella resurser inom trygghet, socialprevention och fältarbete.

Jämställdhet och Barnperspektiv

Förvaltningen arbetar för ett tydligt barn- äldre- och jämställdhetsperspektiv i samhällsplaneringen, bland annat genom att efterfråga barnkonsekvensanalyser samt att arbeta för rymliga och ändamålsenliga förskolegårdar. Ur ett barnperspektiv är det också viktigt att tillgången till park och lek och idrottsmiljöer är god.

2.7 Ekonomiskt bistånd

Omvärldsfaktorer

Andelen som uppbär ekonomiskt bistånd bedöms öka under planperioden. Det är tre förhållandevis jämnstora kategorier som idag tar emot ekonomiskt bistånd arbetslösa, sjukskrivna utan ersättning samt personer med sociala/medicinska arbetshinder exempelvis missbruksproblem. Arbetslösa har gynnats av en stark arbetsmarknad de senaste åren. Övriga har många gånger långa bidragstider och komplexa behov och behöver stöd för att inte bli kvar i bidragsberoendet.

Under 2017 flyttade 197 nyanlända i åldern 20-65 år in i genomgångsbostäder inom Norrmalms stadsdelsområde. Majoriteten av de nyanlända deltar i det två-åriga etableringsprogrammet och uppbär under den tiden statlig ersättning. De nyanlända som hittills flyttat in kommer under planperioden att avsluta sin etableringsperiod. De som inte är självförsörjande efter etableringstiden genom arbete eller studier kommer sannolikt att ansöka om ekonomiskt bistånd.

Inom Norrmalms stadsdelsområde bor många nyanlända i genomgångsbostäder under etableringstiden. Om det tillfälliga boendet upphör under planperioden och de boende inte hittat en stadigvarande bostad riskerar de bostadslöshet. Det gäller även anknytningsärenden där ett ensamkommande barn fått permanent uppehållstillstånd och familjen ansluter samt personer som tidigare ordnat eget boende (EBO) i någon form av osäkert boendeförhållande som med kort varsel kan befinna sig utan bostad.

Personal- och kompetensförsörjning

Som ett led i att förbättra arbetssituationen för medarbetarna och minska personalrörligheten har verksamheten utvecklat ett introduktionsprogram som sträcker sig över ett år för nyanställda.

Ekonomisk utveckling

En viktig faktor för kostnadsutvecklingen framöver kommer att vara nyanländas möjligheter till egen försörjning samt möjligheten att hitta en stadigvarande bostad med rimlig hyra. Bedömningen är att fler personer kommer att ansöka om och beviljas ekonomiskt bistånd.

Prioriteringar

Unga vuxna mellan 18 - 25 år, barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden och långtidsbidragsberoende är fortsatt prioriterade målgrupper inom ekonomiskt bistånd.

2.8 Arbetsmarknadsåtgärder

Omvärldsfaktorer

Andelen arbetslösa i stadsdelsnämndsområdet är 1,6 procent och bedömningen är att den andelen kan komma att öka under planperioden. Enligt arbetsförmedlingens prognos är det brist på arbetskraft inom flera yrkesområden under de kommande åren. Många av dessa jobb kräver gymnasieutbildning. Detta innebär att arbetslösa personer med kort utbildning även i fortsättningen bedöms ha svårt att komma in på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen och jobbtorg är viktiga samverkansparter för att fler kortutbildade ska erbjudas utbildning och praktik och öka sina möjligheter till arbete och bli självförsörjande.

Prioriteringar

Den grupp som inte omfattas av jobbtorg Stockholm eller jobbtorg resurs målgrupp, men som har behov av arbetsmarknadsåtgärder prioriteras. Det är ofta personer som tidigare deltagit i flera olika åtgärder utan resultat till exempel långtidssjukskrivna personer med tidigare missbruk. Nämnden är beroende av ett nära samarbete med hälso- och sjukvården, försäkringskassan och arbetsförmedlingen för att lyckas med att förkorta bidragstiden för denna målgrupp.

Ambitionen är att erbjuda fler ungdomar feriejobb de kommande åren. För ungdomarna ger det första arbetet viktiga erfarenheter och kontakter. För förvaltningarna är det en utmaning att kunna erbjuda tillräckligt många meningsfulla arbetstillfällen. Prioriterade är ungdomar med särskilda behov.

2.9 Övrigt

Lagar och styrdokument

Under 2018 sker en översyn av socialtjänstlagen som ska leda till en lagstiftning som bland annat underlättar effektiva insatser baserade på kunskap och av god kvalitet. Lagstiftningen ska ta tillvara medarbetarnas kompetens och fokusera på kärnverksamheten. Den nya socialtjänstlagen kommer sannolikt att påverka verksamheten under planperioden.

En översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen sker under 2018. Enligt regeringens direktiv ska en särskild utredare se över assistansersättningen i socialförsäkringsbalken och delar av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (förkortad LSS). Översynen följs av förvaltningen och kommer sannolikt att påverka verksamheten under planperioden.

Andra förändringar i lagar och styrdokument som bevakas och verksamheten anpassas till under planperioden är dataskyddsförordningen, nya förvaltningslagen samt kommunallagen och lag om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård.

Modernisering av sociala system

Sociala system är ett samlingsnamn på de olika it-verktyg och system som stödjer den dagliga verksamheten inom socialtjänsten. Socialtjänsten inkluderar myndighetsutövning och omsorgsverksamhet inom individ- och familjeomsorg, äldreomsorg, omsorg om personer med en funktionsnedsättning samt kommunal hälso- och sjukvård. Dagens sociala system har 25 000 unika användare varav cirka 18 000 är aktiva. Planeringen är att den första versionen av sociala system ska lanseras under 2020. För närvarande är ett par av förvaltningens

medarbetare involverade i arbetet som leds av stadsledningskontoret. När arbetet kommer in i en expansiv fas kommer många medarbetare att bli involverade för att kunna implementera stadens nya sociala system inom nämndens verksamheter.

Våldsbejakande extremism

Inom Norrmalms stadsdelsområde ligger ett stort antal objekt som kan vara potentiella måltavlor för våldsbejakande extremism med avsikt att utföra terroråd. Centrala Stockholm utgör en strategisk plats både avseende maktcentra och infrastruktur för såväl staden, länet och Sverige i sin helhet.

Den mest uppenbara förekomsten av våldsbejakande extremism inom Norrmalms stadsdelsområde tar sig i uttryck i manifestationer av vitmakt-relaterade grupper eller autonoma grupper i det offentliga rummet. Förvaltningen bedriver arbetet i enlighet med fastställd handlingsplan och arbetar för krissamverkan mellan stadsdelsområdena Östermalm, Kungsholmen, Södermalm och Norrmalm under planperioden.

Personal- och kompetensförsörjning

I december 2017 var antalet månadsavlönade vid förvaltningen 876 personer, varav 88,5 % hade tillsvidareanställning. Förvaltningen har under året framgångsrikt arbetat med att sänka andelen allmänna visstidsanställningar samt har en relativt hög andel heltidstjänster. Trygga anställningsvillkor, rimliga scheman och att erbjuda heltidsanställning till ofrivilligt deltidsanställda kommer vara fortsatt prioriterat under planperioden.

Förvaltningen kommer att växa, främst med anledning av att Hagastaden byggs, men även genom återtaganden av verksamheter. Detta kommer att leda till en ökning av månads- och timavlönad personal samt ställa ökade krav på förvaltningens stödfunktioner. Förvaltningens långsiktiga kompetensförsörjningsplan lyfter fram aktiva åtgärder för att möta framtida kompetensbehov genom insatser för att attrahera, rekrytera, introducera, behålla och utveckla medarbetare.

Arbetet med att sänka sjukfrånvaron kommer fortsatt vara en utmaning. Förvaltningens strukturerade uppföljningsrutiner har reviderats och kommer att implementeras under 2018.

Det kommer bli viktigt att säkra ledarförsörjningen och tillhandahålla relevant kompetensutveckling för chefer, inklusive biträdande chefer. Förvaltningsgemensamma ledarutvecklingsinsatser planeras under planperioden.

3 Sammanfattande ekonomisk analys

Stadsdelsområdet växer, framförallt i Hagastaden och befolkningen ökar. Stadens resursfördelningssystem utgår från befolkningen och deras behov och fördelar resurser till stadsdelsnämndernas budget. Stadsdelsnämnden riktar stora delar av resurserna till förskolebarn och den äldre befolkningen över 80 år.

Under förutsättning att pris- och löneökningarna stannar vid 2 procent under de närmaste åren kommer föreslagen plan att innebära krav på årlig kostnadseffektivisering om cirka 23 mnkr fram till år 2021.

Kostnadsökningarna medför krav på effektiviseringar inom samtliga verksamheter. Arbetet

inriktas på fortsatt minskning av sjukfrånvaron, effektivisering av administration och lokalutnyttjande. Under planperioden kommer arbetet med att effektivisera rutiner och processer att fortsätta.

Stadens krav på intern ränta på investerat belopp är nu 3,25% och tycks ha stor påverkan på slutkostnaderna för stadsdelsnämnden.

Förvaltningen vet ännu inte hur hyresnivåerna för likartade hyresrätter som för servicebostäder i Hagastaden kommer att bli, vilket kan påverka kommande bedömning av brukshyra/norm.

Driftverksamhet (mnkr)	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020	Plan 2021
Kostnader	1 137,30	1 139,30	1 144,30	1 144,30
Drift och underhåll	1 128,90	1 130,90	1 135,90	1 135,90
Avskrivningar	8	8	8	8
Interräntor	0,4	0,4	0,4	0,4
Intäkter	-35,8	-35,8	-35,8	-35,8
Netto	1 101,50	1 103,50	1 108,50	1 108,50

Enligt kommunfullmäktiges plan (se tabell ovan), kommer nämndens budget att öka med 2 mnkr mellan 2018 och 2019 och 5 mnkr mellan åren 2019 och 2020 ökningen beror i huvudsak på förväntade volymökningar inom verksamhetsområde äldreomsorg.

3.1 Drift

En utmaning gällande driftbudgeten är att resursfördelningens träffsäkerhet bygger på en situation med relativt stabila förutsättningar då många av stadens fördelningsnycklar bygger på antalet invånare. I de stadsdelsområden där befolkningsökningen relativt sett är lägre än övriga staden riskerar centrala satsningar och förändringar i behov inte få genomslag i tilldelad budgetram. Stockholm växer kraftigt och det är därför av största vikt att de verksamheter där budgeten fördelas via en fördelningsnyckel kompenseras för befolkningsökning.

Förvaltningen ser också utmaningar i form av kostnader på grund av händelser under planperioden för vilka förvaltningen inte erhåller budgettilldelning.

Förskola och parklek

Hyreskostnaden vid nyetablering av förskolor i Hagastaden ligger på 2582 kvm per barn vilket är högt och är beräknat utifrån 70 barn. I budgeten för 2018 kompenseras stadsdelarna för förskolor med hög hyra. Bidraget utgår för högst 10 kvm per inskrivet stockholmsbarn.

Vid nystart av förskolor krävs att personalgruppen kan vara på plats, introduceras, förbereda starten och arbetssätt cirka en månad innan barnen kommer. Vid nyetableringar av avdelningar är det huvudsakligen barn i ettårsåldern vid start, dvs små barngrupper vilket gör att det kan vara svårt att komma upp till 10 kvm/barn i mätningarna.

Vid nyetablering av förskolor i ett stadsutvecklingsområde bör stadsdelsnämnden

kompenseras för kapitalkostnaderna (avskrivning och räntor) vid investeringar i inventarier som uppstår vid starten. Idag ska respektive nyetablerad enhet inrymma kostnaderna vilket medför att nyetablerade enheter har svårt att nå en budget i balans.

Barn, kultur och fritid

När stadsdelsområdet växer ökar behoven för medel för ungdomssatsningar så att t ex parklekar, fritidsgårdar och fältassistenter kan möta invånarnas behov av aktiviteter och bidra till en ökad trygghet.

Äldreomsorg, tryggt mottagande

Från och med 2019 finns det en osäkerhet kring finansiering av insatsen Tryggt mottagande i hemmet. Den finansieras till och med 2018 genom stimulansmedel.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Stadens förslag till reviderade riktlinjer för insatserna ledsagning och ledsagarservice kommer att medföra ökade kostnader. Exempelvis föreslås att enklare vardagsaktiviteter som inköp kan ingå i ledsagning. En förändring av omkostnadsersättningen föreslås där den schablonersättning med ett högsta belopp, som idag gäller, ersätts med ersättning av faktiska omkostnader. Nu föreslås att beställaren istället för utföraren av insatsen ska stå för omkostnadsdelen. Socialnämnden beräknar att kostnaderna för omkostnadsdelen kommer att öka över hela staden. Det här är en ökad ambitionsnivå från staden utan att några extra resurser tillförs för att täcka de ökade kostnader som förslagen medför.

Försäkringskassan har blivit mer restriktiv i sina bedömningar när det gäller beviljande av personlig assistans vilket medför en förskjutning av insatser till kommunen och därmed ökade kostnader för nämnden.

Turbundna resor

Staden har ett nytt upphandlingsavtal gällande turbundna resor med start mars 2018. Upphandlingen är fördelad på tre olika bolag där varje nämnd blivit tilldelad ett åkeri. Priserna skiljer sig mycket mellan bolagen där vissa nämnder får en ökad kostnad och vissa en minskad kostnad. Samåkningen av resor försvåras i och med detta eftersom närliggande stadsdelsnämnder kan ha en annan leverantör. Eftersom kostnaderna för turbundna resor är en betydande del av verksamhetens budget vore det önskvärt att se över denna budgettilldelning inför kommande år.

Stadsmiljöverksamhet

Genom den stadsgemensamma satsningen på reinvesteringar förlängs parkanläggningarnas livslängd. Förvaltningens analys är att det i ett långsiktigt perspektiv kan vara ekonomiskt hållbart att se över driftbudgeten för att minska framtida behov av reinvesteringar.

Förvaltningen ser även ett behov av att se över fördelningsnyckeln för stadsmiljö och att det skulle vara intressant att använda driftskostnadsanalyser i budgetarbetet. När staden växer och nya parker byggs, ökar också behovet av skötselinsatser, men med det gällande fördelningssystemet ökar inte medlen för skötsel när nya parker tillkommer. Den verkliga kostnaden för de driftinsatser som krävs för att parkerna ska uppnå god kvalitet utifrån uppställda mål behöver tas fram.

3.2 Investeringar

Utgifter (mnkr) investeringar	Prognos 2018 (1)	Plan 2019 (2)	Plan 2020 (3)	Plan 2021 (4)
Enkehusparken	5,0	2,0		
Observatorielundens övre del	3,0	2,0	1,0	
Norrbackatäppan		2,0	4,0	
Vasaparken		1,0	1,0	
Blekholtsterassen				2,0
Observatorielunden nedre			1,0	2,0
Vanadislunden				2,0
Investeringar enligt fördelningsnyckel	8,4	8,4	8,4	8,4
Summa stadsmiljöprojekt	16,4	15,4	15,4	14,4
Trygghetslarm inom äldreomsorg	2,5	0,0	0,0	0,0
Åtgärder avseende buller och ventilation	1,0	0,5	0,3	0,3
Upprustning nya förskolor i Hagastaden	1,0	3,0	0,0	0,0
Upprustning av servicebostad, gem.ytor Hagastaden	0,2	0,2	0,2	0,2
Underhåll förvaltningen - Kontorslokaler	0,3	0,0	0,0	0,0
Underhåll förvaltningen - ÄO	0,2	0,2	0,8	0,8
Underhåll förvaltningen - Funk	0,0	0,1	0,2	0,2
Underhåll förvaltningen - Förskola	0,0	0,2	0,8	0,8
Underhåll förvaltningen - loF	0,0	0,2	0,2	0,2
Summa inventarier och maskiner	5,2	4,4	2,5	2,5
Totalt uppbunden investeringsplan	21,6	19,8	17,9	16,9

2019 bedömer förvaltningen att en utökad investeringsram är nödvändig upp till 19,8 mnkr

med en utökning om 1,7 mnkr.

De parkinvesteringar som planeras under planperioden finns redovisade i särskild bilaga.

Under 2018 har Norrmalms stadsdelsnämnd tilldelats en utökad ram för investeringar. Då det finns behov av investeringar inom äldreomsorgen som avser trygghetslarm samt åtgärder när det gäller de förelägganden som miljöförvaltningen beslutat om inom Norrmalms förskolor under 2016. Dessa åtgärder fortsätter även under planperioden.

År 2019 fortsätter Hagastaden att växa. Behov kommer finnas av investeringar i inventarier till den nya förskolan, Luna samt till den andra huskroppen av förskolan, Nova. Den del av förskolan Nova som under läsåret 2018/2019 hyrs ut till utbildningsförvaltningen men som återgår till stadsdelsförvaltningen hösten 2019. Behovet av investeringen i inventarier i de båda förskolorna har beräknats till 3 mnkr.

Även servicebostäder inom stöd och service för funktionsnedsatta kommer byggas under planperioden och även där blir det investeringskostnader i samband med uppstart.

Underhållsbehov finns inom förskola och äldreomsorg och arbetet fortlöper enligt den plan som togs fram under 2017.

3.3 Verksamhetsprojekt (Driftprojekt)

Stadsdelsnämnden förväntas inte ha några betydande projekt som inte är investeringar under planperioden.

4 Övriga redovisningar

Taxor och avgift

Inga andra taxor eller avgifter planeras än de som beslutas av kommunfullmäktige.

5 Lokalförsörjningsplan

5.1 Inledning

Nämndens kostnader för lokaler kommer att öka under planperioden, främst med anledning av nybyggnationer av förskolor och LSS-bostäder i Hagastaden.

Nämnden har 2018 avtal med 31 fastighetsägare där majoriteten är privata. Vid omförhandling av hyreskontrakt sker en marknadsanpassning av hyrorna och ansvar för inre underhåll övergår till nämnden vilket medför kostnadsökningar.

En viktig del i lokalplaneringen är att bevaka att tillräckligt med lämpliga verksamhetslokaler byggs i nya stadsutvecklingsområden. Förvaltningen är sammankallande i en förvaltningsövergripande referensgrupp för Hagastaden. I gruppen ingår, förutom deltagare från stadsdelsförvaltningen, även representanter från exploateringskontoret, utbildningsförvaltningen, miljöförvaltningen, fastighetskontoret och idrottsförvaltningen.

Hyreskontrakt för det förvaltningskontor som nyttjas på Sankt Eriksgatan löper ut 2022. .

5.2 Beskriv behov/efterfrågan samt bedömning av andra bakomliggande faktorer som förändrar behovet av lokaler

Förskoleverksamhet

Under perioden 2019 – 2021 bedömer förvaltningen att behovet av förskoleplatser ökar i takt med Hagastadens utveckling.

Det kan uppstå brist på lokaler och därmed förskoleplatser om stadsdelsförvaltningens hyreskontrakt inte förlängs. En eventuell nedläggning samt etablering av fristående verksamhet påverkar lokalförsörjningen.

På grund av överklaganden i byggprocessen är återuppbyggnad av förskolan Resedan drabbad av förseningar. Förskolans verksamhet inryms för närvarande i de lokaler som nämnden hyr på Torsgränd. Nämnden har hyreskontrakt för lokalerna på Torsgränd till och med den sista september 2020 och fortsatt försening kan komma att innebära brist på förskolelokaler.

Lokaler för annan pedagogisk verksamhet/fritidsverksamhet

Det finns behov av lokaler för öppen fritidsverksamhet i Hagastaden. Förvaltningen behöver utreda vilka aktörer ett samarbete kan initieras med. Hyreskontrakt för de lokaler som nämndens fritidsgård idag nyttjar löper ut 2022 och förlängs där efter med ett år i taget. En upprustning av Vanadisstugan medför kostnader då lokalerna är i undermåligt skick.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Stockholms stad har brist på bostäder för personer med funktionsnedsättning. Att det finns en brist är något som återspeglas i antalet ej verkställda beslut. Av aktuell intresselista hos förmedlingsenheten på socialförvaltningen framgår ett behov av bostäder för cirka 500 personer som tillhör LSS personkrets. Av dessa bedöms idag cirka hälften ha ett mer omedelbart behov. Behovet bedöms öka under den kommande tioårsperioden. Nämnden bidrar genom att tre servicebostadsenheter samt en gruppboendestadsenhet planeras i den nya stadsdelen Hagastaden.

Hyreskostnaden för nybyggda grupp- och servicebostäder i innerstaden är idag mycket hög och medför merkostnader för nämnden. Den första servicebostadsenheten i Hagastaden är klar för inflyttning i maj 2018 och kommer att ha en beräknad genomsnittlig hyra på 14 200 kronor per månad och lägenhet. De boende betalar hyra enligt modellen för bruksvärdeshyra och för dessa lägenheter blir den genomsnittliga bruksvärdeshyran 10 400 per månad och lägenhet. Differensen mellan hyreskostnad mot fastighetsvärd och hyresintäkt från boende beräknas uppstiga till 550 tkr för 12 lägenheter och år, vilket är en merkostnad för nämnden för vilken ingen budget fördelats.

Totalt planeras 36 stycken lägenheter i tre servicebostadsenheter enligt LSS i Hagastaden vilket innebär en merkostnad för nämnden om cirka 1,7 mnkr per år utöver vad resursfördelningssystemet genererar. Dessutom planeras för en gruppboendestads enligt LSS med sex lägenheter med en trolig likvärdig merkostnad per lägenhet.

Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

Inom området socialpsykiatri har staden ett stort behov av stödboende och boende med särskild service (SoL) Stadens totala kö för personer med psykisk funktionsnedsättning till stödboende eller gruppboendestads består av över hundra personer.

Äldreomsorg

Enligt stadens övergripande "Boendeplan 2018 med utblick mot 2040" föreligger det ett ökat behov (cirka 36 procent) av platser på vård- och omsorgsboenden fram till år 2040 i region innerstaden. Enligt nämnda rapport står utbudet av intressentboende gällande exempelvis språk och etnicitet i relation till efterfrågan. Det finns ett ökat behov av platser för personer med beteendemässiga och psykiska symtom.

5.3 Kapacitetsbeskrivning**Förskoleverksamhet**

Förvaltningen har ett högt kapacitetsutnyttjande gällande förskolelokaler.

Nämnd- och förvaltningsadministration

Förvaltningen har nytt och yteffektivt huvudkontor där även nämndsammanträden kan genomföras.

Lokaler för annan pedagogisk verksamhet/fritidsverksamhet

Förvaltningen har ett högt kapacitetsutnyttjande gällande fritidsverksamhet.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Nämndens sju gruppboendestäder och två servicebostadsenheter med totalt 60 lägenheter nyttjas fullt ut.

Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

Nämnden har en bostadsenhet med särskild service och ett stödboende med totalt 23 lägenheter som nyttjas fullt ut.

Äldreomsorg

Antalet platser i egen regi/entreprenad har minskat jämfört med föregående år. Det minskade antalet platser beror på att Vasens vård- och omsorgsboende har stängt (78 platser). Vidare har det skett en omfördelning av platser mellan somatisk inriktning och demensinriktning på nämndens vård- och omsorgsboende. Nämndens vård- och omsorgsboende nyttjas i dagsläget fullt ut. Servicehuset har ett lägre kapacitetsutnyttjande då det ofta uppstår en vakant period mellan utflytt och inflytt av ny hyresgäst.

5.4 Förändringar i lokalbeståndet**Förskoleverksamhet**

Förvaltningen samarbetar med exploateringskontoret och stadsbyggnadskontoret för att säkra behovet av förskoleplatser i Hagastaden. En programutredning och krav för förskolorna i Hagastaden har tagits fram. Hagastadens första bostadsområde är under uppbyggnad och under planperioden öppnar nämnden de två första förskolorna i området. Förskolorna inryms i de två första kvarteren och har en kapacitet om 240-280 barn.

Den förskola som öppnas först kommer initialt att ha en viss överkapacitet. Då grundskolan har ett stort behov av lokaler kommer delar av förskolan att hyras ut till utbildningsförvaltningen under läsåret 2018/2019.

Ytterligare en förskola är planerad i kvarter sju och planeras att drivas i fristående regi.

Förvaltningen bedömer att det kommer att behövas 700 - 800 förskoleplatser i området fram till år 2025 vilket motsvarar 12-15 nya förskolor. Förvaltningen fortsätter planering av förskoleplatser inom detaljplanområde två.

Lokaler för annan pedagogisk verksamhet/fritidsverksamhet

Förvaltningen ser en risk i att privata hyresvärdar, ofta bostadsrättsföreningar, säger upp avtal och att det därmed uppstår en brist på lokaler. Omförhandling av hyresavtal med privata hyresvärdar innebär ofta också en höjning avseende hyreskostnad.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Förvaltningen samarbetar med exploateringskontoret och stadsbyggnadskontoret för att säkra behovet av servicebostäder i Hagastaden. Det planeras för tre servicebostadsenheter med totalt 36 lägenheter i detaljplaneområde 1, kvarter 2, 4 och 6 med beräknad inflytt i maj 2018. Det planeras för en gruppbostad enligt LSS med totalt sex lägenheter i kvarter sju.

Äldreomsorg

Förvaltningen samarbetar med exploateringskontoret och stadsbyggnadskontoret för att säkra behovet av äldreboenden i Hagastaden. Detta sker i samverkan med stadens äldreboendeplanering. Ett nytt vård- och omsorgsboende i Hagastaden planeras till 2025. Förvaltningen samarbetar med Micasa i processen. I stadens övergripande "Boendeplan 2018 med utblick mot 2040" framgår att det planeras nya vård- och omsorgsboenden på Norrmalm (Hagastaden), Östermalm (Norra Djurgårdsstaden) samt på Södermalm. Planeringen av platser på vård- och omsorgsboenden är stadsövergripande och utgår således inte från enskilda nämnders behov av platser.

5.5 Kostnadsutveckling

Förskoleverksamhet

Nämnden har 32 förskolor som innefattar 47 hyresavtal. Det finns anledning att generellt räkna med att hyresnivån i innerstaden fortsätter att stiga. Vid varje omförhandling sker anpassning till marknadshyra. I flertalet av lokalerna svarar nämnden för underhåll av både lokaler och gårdsutrustning. Behoven av underhåll är stora inom ett antal förskolor vad gäller ventilation och ytskikt. Detta medför stora investeringskostnader på sikt.

Hyreskostnaderna inom förskolan har ökat bland annat till följd av utbyggnad av förskolelokaler. Nya som tagits i bruk har högre hyresnivåer vilket ställer krav på effektivt lokalutnyttjande. Nämnden får ökade kostnader för investeringar i inventarier som uppstår i starten vid etablering av nya förskolor. Vidare finns en stor osäkerhet avseende antalet inflyttade barn i den nya stadsdelen Hagastaden som kan innebära att nyöppnade förskolor fylls upp långsamt. Detta kan medföra stora driftkostnader vid uppstart.

Lokaler för annan pedagogisk verksamhet/fritidsverksamhet

Förvaltningen ser en risk i att privata hyresvärdar säger upp avtal och att det därmed uppstår en brist på lokaler. Omförhandling av hyresavtal med privata hyresvärdar innebär ofta en höjning av hyresnivån.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Lokalkostnaderna utgörs av lokal för daglig verksamhet, gemensamhetsytor inom grupp- och servicebostäder och lokaler för administration. Kostnader uppstår även för de nya

gruppboendena i Hagastaden.

Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

Lokalkostnaderna utgörs av lokaler för administration, träfflokalen Balder, socialpsykiatrins sysselsättning och gemensamhetsytor inom stödboende och gruppboendena. Hyreskostnaderna beräknas öka med årlig indexuppräknings.

5.6 Effektiviseringsmöjligheter

Förvaltningen arbetar fortlöpande med att investera i klimatsmarta energieffektiviseringar inom samtliga områden. Förvaltningen kommer under planperioden se över befintligt lokalbestånd och titta på samlokaliseringar och effektiviseringsmöjligheter.

Förskoleverksamhet

Stadsdelsförvaltning har förskolan Resedan i anslutning till grundskolan Vasa Real. I samband med utbyggnad av skolan har förskolan rivits för att återuppbyggas med ökad kapacitet. Förskolan Resedan planeras öppna 2020 och kommer då att ha plats för 160 barn.

Förskolor med högre kapacitet har större förutsättningar att uppnå ekonomisk bärighet. I samband med att förskolan Resedan öppnas har förvaltningen möjlighet att avveckla förskolor med mindre kapacitet och höga driftkostnader.

I dagsläget finns ett överklagande som innebär förseningar i projektet. En fortsatt försening avseende återuppbyggnad kan innebära brist på förskolelokaler.